

چگونه شعر شویم

مجموعه رباعی ملز ۹

عباس صادقی زرینی

تفصیلات از: تشنه جلد

انتشارات باقر

سرشناسی: صادقی زرنی، عباس، ۱۳۵۶ -

نویسنده و نام پدیدآور: چگونه شعر شویم / عباس صادقی زرنی،

مشخصات نشر: گرگان: بافر، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ۴۴ ص: مص

فروست: ۹

شابک: ۸-۷۵۸۱-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست‌نویسی: ب

موضوع: شعر طنزآمیز -- قرن ۱۴

موضوع: شعر مذهبی -- قرن ۱۴

موضوع: واقعه کربلا، ۶۱ ق -- شعر

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۳ ج ۸ ۴۸۸۳ الف / PIR

رده‌بندی دیویی: ۸۱۶/۶۲

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۳۳۹۹۹۱۴

انتشارات بافر

جمعه طنز • چگانه شمر شویم

عباس صالحی زرینی

شابک: ۷۵۸۳-۶۰۰-۹۷۸

تولید فرهنگی، فنی و هنری: کاظمه نشر بافر

مدیر هنری: رباب قاسمی غریب دوست • تولیدی: پارس

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۵ • مردمان: ۱۰۰ نسخه

تمام حقوق چاپ و نشر این اثر برای انتشارات بافر محفوظ است.

گرگان، صندوق پستی ۱۱۳۳-۴۹۱۷۵ • تلفن: ۰۱۱-۲۲۲۲۳۱۶

مرکز پخش: باشگاه کتاب خوانی بافر

www.pub.bafar.ir

قیمت: ۴۵۰۰ تومان

مقدمه

در این رساله به بررسی سبب و دیدگاه عاشورا باوری
برخی با توسل به روایاتی که در آن پیامبران
پیشین بر مصیبت خاندان پیمبر خاتم اشک
ریخته‌اند، تاریخ عزادری را به زمان حضرت آدم
رسانده‌اند؛ برخی دیگر عصر پیامبر اکرم و
امیرالمؤمنین را سرآغاز عزاداری دانسته‌اند. آنچه
در این میان برای مؤلف این مقدمه اهمیت دارد،

تأثیر فراوان آن در توده‌ی مردم است. عده‌ای معتقدند که چون عزاداری امر مقدسی است نباید مورد آسیب‌شناسی واقع شود. گروهی دیگر معتقدند باید تجزیه و تحلیل جامعه‌شناسانه صورت بگیرد تا آسیب‌ها شناخته شوند. ولی در این زمینه باید امر اوطاف و تقریط صورت بگیرد.

همیشه در بررسی‌های لغوی به معنای شکل و صورت است. اگر بخاهیم ریشه‌های ظاهری به لایه‌های عمیق‌تر برسیم باید به عمق تاریخ برویم تا ببینیم که چه حکومت‌هایی در طول تاریخ، بسترها و زمینه‌ها را فراهم کردند تا حقایق تاریخ عاشورا تحریف بشود. چرا که عاشورا همواره ریسمانی بوده که مردم ستم‌دیده

برای رهایی از شر حاکمان جبار و ظالمان زمانه
 به آن چنگ زده‌اند. تاریخ مذهب تشیع، در
 بیشتر مقاطع خود تاریخ مبارزانی است که
 همواره تحت فشار و کنترل حاکمان غیر شیعی
 بوده‌اند. اما هیچ‌گاه دست از اعتراض برنداشته‌اند
 . - مانچه - حیات تشیع با زنده نگه‌داشتن
 واقعیت‌های تاریخی و در این بین تشکیل
 مجالس نوگوار، همیشه محمل مناسبی برای
 این امر بوده است. عالی‌التخصص در عصر
 خلفای اموی و عباسی که شیعه در معرض
 هجوم سنگین تبلیغات دستگاه حکومت قرار
 داشت. از این روست که در طواغیت تشیع می‌بینیم،
 هر وقت اندک مجال و خرده آزادی می‌یافت

فراهم شده است، این مجالس شکل علنی یافته‌اند و در باقی مقاطع هم در خفا به حیات نمان خود ادامه داده‌اند. آیین‌های عزاداری در عصر گوناگون وابسته به خلاقیت دین‌داران بوده است. آیین‌ها در هر دوره‌ای چیزهایی به آن امر شده یا از آن حذف شده است. در عصر ائمه اطهار (ع) اختار مجالس چیزهای دیگری بوده و حالا چیز دیگری است. رفتار دینی با رفتار دین‌دار تفاوت دارد چرا که رفتار دین‌دار به فهم و برداشت او از دین برمی‌گردد. به عبارت دیگر متعالی دین در مقام تعریف است، اما مقوله‌ی دین‌دار در مقام تحقق. پس باید بین رفتار دین‌دار و رفتار دین‌دار

تفاوت‌هایی قائل شد. بر بعضی از رفتارها و فهم‌های دینی، منطق عقلی و استدلال فکری حاکم است و یا لاقفل حاکمیت این نوع منطق ارزش محسوب می‌شود اما در دین‌داری بعضی دیگر عاطفه و احساس حرف اول را می‌زند و آنچه دین‌داری نوع اول بر اصول دین تکیه دارد، دین‌داری نوع دوم معمولن ریشه در باورهای مردمی و آداب محلی دارد. در این نوع دین‌داری نمادهای دین‌دار بیشتر متأثر از فرهنگ بومی اوست و نه از متن دین. بیشتر مناسک دینی که در متن دین حضور دارند، در متن اصیل دینی تشریح شده‌اند، در نتیجه این مسائل ثابت و تغییرناپذیر است. اما آیین‌های دین‌داری نوع دوم

برخلاف مناسک دینی، منشأ شریعت محور
ندارند و اساسن اجتماعی اند. و از آنجا که
اجتماع دائم در حال تحول است پس تغییرپذیر
نیز می باشند. عزاداری های عاشورایی در ایران با
فرهنگ ما و باورهای محلی آمیخته و در آن
ریشه شده است، هم چنان که امام ششم شیعیان
فرموده اند: «بسیار شگلی که برای خودتان
عزاداری می کنید و این همه ما عزاداری کنیم».
صورت های مختلف هیئت ها که به تناسب
فرهنگ و باورهای مردم و نیز رائتم که در هر
عصر از مذهب شیعه و قیام امام حسین داشته اند
میرهن این استدلال می باشد.
هیئت های مذهبی معاصر را می توان در

هشت دسته تقسیم کرد. یک: هیئت‌های
 «مردمی سالانه محور». دو: هیئت‌های «مناسبت
 محور»، سه: هیئت‌های بازاری «حسینیه
 محور». چهار: هیئت‌های «انقلابی هفتگی
 محور». پنج: «هیئت‌های مداح محور». شش:
 هیئت‌های «سخنران محور». هفت: هیئت‌های
 «زن محور» و هشت: هیئت‌های
 «دانشجویی تمسکات محور».

کسی تأثیر عزاداری بر فرهنگ عمومی را
 انکار نمی‌کند ولی از تأثیر فرهنگ عمومی بر
 عزاداری هم نباید غافل شد. متأسفانه برخی
 هرگونه تحقیق و پژوهش و آسایش‌های در این
 عرصه را ناروا می‌دانند و با تمسک به این مسکن

که وادی اهل بیت به ویژه شهید کربلا وادی دیگری
است هرگونه پژوهش در این عرصه را دخالت در
اسرار معنوی و حتا گاهی تخریب باورهای مردم و
تضعیف ایمان آنان قلمداد می کنند، چراکه
رأداری و سرری از اسرار الهی می دانند و معتقدند
در هرگونه باور در آن باعث ناخرسندی خدا و
انهم اطوار می بیند. آن ما بر این باورند که مثلن
تخریب چهره ی مداح سازی با تخریب چهره ی
کسی است که مدح می شود، این ها دین دارانی
هستند که هرگونه پژوهش در این عرصه را گناهی
نابخشودنی می دانند ولی باین وحرد هرگاه در
مجلسی صاحب فکری را می بینند سوال می کنند
که چرا هیئت ها این گونه شده است؟ بقدری که

کسی بوده است؟ چرا هیئت‌ها آن حس و حال
قبل را ندارند؟ و بیش از هر چیز به چند جواب
رفانی و عشقی و ذوقی دل‌خوشند و مسئله را
حل شده می‌دانند و تا بروز مجدد این سوالات
دوبار آسوده‌تر از گذشته سر بر بالین بی‌خیالی
می‌گذارند. می‌خواهند. اما بر کدام صاحب‌فکر
پوشیده است؟ نقد خودمانی در قلب پنده
هیئت نویی حجاب دینی است تا خون سالم و
تازه‌تری را در این رگ‌ها جاری کند. و کتاب
حاضر چنین نقدی است.

سیر تطور تاریخی تشییل هیئت‌ها

۱. سال‌های نخستین

تا پیش از قرن سوم هجری قمری مراسم عزادری

شیعیان، عمدتاً تنها در ایام محرم و در شهر
کربلا برگزار می‌شد اما پس از آن وضعیتی دیگر به
وجود گرفت. در این قرن «نائحین» یعنی
خوانانان، که در رثای اهل بیت و در مجالس
را به شعر خوانی می‌پرداختند، ظهور کردند. در
قرن سوم چهار و پنج و همزمان با تشکیل
دولت های شیعی آل بویه در عراق، حمدانیون در
سوریه و فاطمیان در مصر؛ مذهب شیعه
گسترش و به تبع آن مراسم عزاداری نیز توسعه
یافت و در بسیاری از شهرها در عاشورا روز عزا
و تعطیل عمومی اعلام شد.

۲. آل بویه و عزاداری ایرانی

عزاداری ایرانیان از دوران آل بویه آغاز می‌شود.

نیت رقابت و تعارض با دستگاه سنی مذهب
 عباسی، به این مجالس شکلی رسمی بخشیده و
 آن را در قالب دسته‌جات سوگواری منسجم
 نمودند. به عبارتی آنچه ما امروزه تحت عنوان
 مجالس عزاداری و هیئت‌های مذهبی
 می‌شناسیم، به این دوره مربوط می‌شود. در این
 میان، مکیا در قسمت «آل‌بویه» اهمیتی خاص
 داشت. آن‌ها معتقد بودند که خلافت حق
 علویان است و عباسیان آن را غصب کرده‌اند.
 از جمله نخستین نشانه‌های شیعه‌گرایی امیران
 آل‌بویه را باید فرمانی دانست که «معزالدوله» در
 نیمه‌ی قرن چهارم هجری قمری در حمایت
 علنی از مذهب تشیع صادر کرد. در همین محرم

معزالدوله فرمان داد که مردم مغازه‌های خود را در بازار تعطیل کرده خرید و فروش را متوقف سازند و آشکارا نوحه خوانی کنند. ساختن نه ستین بارگاه و ضریح بر مقبره‌ی امامان شیعه و آبادانی طراف آن‌ها را نیز به آل‌بویه نسبت دادند. در پایان در اواخر قرن چهارم هجری، زمانی که عید نیروز با روز عاشورا مصادف شد. به نشانه‌ی احترام به عاشقان مراسم عید یک روز، به تأخیر افتاد. روز دیر خم هم برای اولین بار در زمان آل‌بویه به عنوان عید رسمی اعلام شد. از جمله علمای طراز این دربار آل‌بویه می‌توان به شیخ مفید (معاصر عمادالدوله) و شیخ صدوق (معاصر عمادالدوله) اشاره کرد.